

MATURITNÝ OKRUH 14

INFORMAČNÝ SLOHOVÝ POSTUP

- uvádza **fakty, údaje**, cieľom autora je **sprostredkovať informácie**
- odpovedá na otázky *Kto? Čo? Kde? Kedy?*
- **OBJEKTÍVNOSŤ, AKTUÁLNOSŤ, VECNOSŤ**
- **dôraz na výpočet faktov** (= enumeratívnosť)
- často využíva **číslanky a vlastné podstatné mená**
- vyjadrovanie **bez citových prvkov**
- prevládajú **jednoduché vety**
- **uplatňuje sa v publicistickom, administratívnom a hovorovom štýle**

Informačný slohový postup sa uplatňuje **v administratívnom** (napr. v úradných listoch, oznámeniach, dotazníkoch, pozvánkach, plagátoch, inzerátoch) a **publicistickom štýle** (napr. v správach, interview, notickách), tvorí základ právnych predpisov, zákonov a direktív, využíva sa aj v slovníkoch, encyklopédiách a kompendiách.

Útvary informačného slohového postupu

a/ **správa** = stručne, objektívne a aktuálne informuje o udalosti, ktorá sa stala

b/ **oznámenie** = stručne a výstižne informuje o budúcej udalosti, vždy sa uvádza miesto a čas konania

POZNÁMKA: *Vedieť rozdiel medzi správou a oznámením!*

c/ **úradný list** = píše súkromná osoba podnikom, úradom alebo organizáciám, ale posielajú si ho i organizácie navzájom, obsahom úradného listu býva žiadosť o informáciu, reklamácia, ponuka, objednávka, urgencia atď.

d/ **pozvánka** = oznámenie o tom, čo, kde, kedy a prečo sa uskutoční, v závere je často výzva k účasti (forma listu, plagátu, ...)

e/ **inzerát** = oznámenie, ktorým sa obyčajne niečo hľadá alebo ponúka na predaj (výmenu)

f/ **interview** = rozhovor novinára so zaujímavou či významnou osobou s cieľom uverejniť ho v tlači

g/ **dotazník** = tlačený formulár s otázkami, na ktoré treba odpovedať

h/ **bežný rozhovor**

i/ **žiadosť**

INFORMÁCIA

- má svojho adresáta (pre ktorého môže, ale nemusí mať význam, t.j. užitočná alebo neužitočná informácia)
- správa, ktorá vyjadruje istý stav, slúži nejakému cieľu alebo vyvoláva nejakú akciu
- opakom informácie je dezinformácia (zámerná, účelne vytvorená chybná informácia, ktorá chce mýliť, zavádzať adresáta)
- v textoch sa vyskytujú **hlavné informácie** (všimáť si kľúčové slová) a **vedľajšie informácie**

DRUHÁ VLNA SLOVENSKEHO REALIZMU

kritický realizmus

predstavitelia: Jozef Gregor-Tajovský, Božena Slančíková-Timrava, Janko Jesenský, Ľudmila Podjavorinská

- narozdiel od prvej vlny **sa vytráca záujem o zemanstvo**, podstatným sa stáva **prienik do psychiky postáv a obrazy zo života najnižších ľudových vrstiev**
- **karikatúra, satira mestských vrstiev**

Jozef Gregor-Tajovský

- ostrý kritik slovenskej pasivity a neochoty prijať kultúru a vzdelanie
- v jeho dielach vystupujú **jednoduchí slovenskí ľudia**, ktorí žijú z ruky do úst, ale **napriek nedostatku majetku sú bohatí citovo** (ale nezakrýva chyby postáv)
- jeho **postavy** sú často „**obete osudu**“ (siroty, vdovy, postihnutí)
- akceptoval „**škaredé**“ ako súčasť reality
- **dôraz na vonkajšie opisy, psychiku postáv** (dej nie je natoľko dôležitý)
- k napísaniu niektorých poviedok ho inšpirovalo **detstvo strávené u starého otca Štefana**

A/poviedky

Apoliena (slúžka stratí sluch po otcovej bitke)

Mišo (z robotníka sa stáva žobrák)

Mamka Pôstková

- utrpenie čestnej a pracovitej dedinskej ženy, Pôstková trpí pri svojom mužovi-pijanovi a synovi, ktorý je rovnaký ako jeho otec → → → **opúšťa rodinu**, začína pracovať v inej dedine = **pečie pre všetkých** jej obyvateľov **chlieb, dlhuje peniaze**, snaží sa splatiť svoj dlh a nakoniec zostarnutá a chorá **predá aj perinu** (= **symbol tepla a domova**), aby mohla celý dlh splatiť a pokojne zomrieť

Maco Mlieč !!!

- **poviedka je postavená na kontrastoch**: Macova poctivosť, pracovitosť, ľudskosť / odpudzujúci vzhlád
charakter gazdu-richtára (vypočítavý, lakomý) / charakter Maca Mlieča

Charakteristika Maca Mlieča:

- starý, napoly hluchý, od narodenia prihlúply **kraviar u gazdu-richtára**, ako 18-ročný nastúpil k nemu do služby a zostal vyše 40 rokov
- pracoval za to, že mu každý deň dali najesť, vypiť, zafajčiť
- **pozná len tri veci: pokoru, prácu a poníženie**
- bol **malý, územčistý**, ale „*mocný ako koník*“

- po smrti rodičov sa chcel ženiť, ale za takého „*mrzkáča hluchého nechcela ísť ani jedna dievka*“
- **neuvedomuje si svoju ľudskú hodnotu**, o kone sa stará lepšie než o seba, chodí špinavý a zanedbaný
- **Maco postupne chradol** (po tom, ako ho zranila splašená kone okrivie) a jedného dňa ho nájdu mŕtveho v maštali (**jeho posledné slová patria gazdovi**, pýta sa ho, či mu nie je niečo dlžný = *paradox*)
- richtár mu vystrojí krásny pohreb, za ktorý ho celá dedina pochváli, len sluhovia si medzi sebou vravia, že „*však mal ho za čo pochovať*“
- ide o **monografickú poviedku** (autor sa sústreďuje na jednu postavu)
- **ja-rozprávanie** (vzbudzuje dojem skutočnej udalosti)

B/ divadelné hry

veselohra **Ženský zákon** → → → **Anička a Miško sa majú brat'**, prekážkou v ich vzťahu je náhly odchod Miška na vojenčinu, **ich matky** sa medzitým pohádajú, lebo **obe chcú, aby mladomanželia žili u nich**

realistická dráma **Statky-zmätky**

- **kritika vidiny bohatstva, ktorá ničí všetky vzťahy**

postavy: Ondrej Palčík a Mara, rodina Ľavkovcov a Kamenskocov

- **Palčíkovci nahovoria Ľavkovcov, aby im dali syna Ďurka za vlastného** (nevládu už sami pracovať na svojom majetku), **oženia ho so Zuzkou Kamenskou a mladomanželom povedia, že všetko po ich smrti zdedia**
- **Ďurove vzťahy sa nevyvíjajú dobre**, manželku si neváži, podvádza ju, stále chce, aby mu Palčík prepísal majetok (Palčíkovci nedodržia slovo, upodozrievajú Ďura, že ich okráda) → → → **tehotná Zuzka od Ďura odchádza a on si privádza domov Betku**
- **Betka rovnako ako Ďuro myslí iba na peniaze** a keď vidí, že mladík nezbohatne, opúšťa ho
- v závere drámy vyženie Palčík Ďura z domu = **postava zostáva opustená** (naspäť ho totiž nechce ani Zuzka, ktorá radšej volí osud osamelej ženy s dieťaťom)
- **dej je rámcovaný vianočným obdobím**, epický čas hry je jeden rok

Božena Slančíková-Timrava

- vo svojej tvorbe spracúva takmer výlučne to, **čo videla, skúsila a osobne prežila**
- autorka **sa nebála kritizovať**, používa **sarkazmus i sebaironiu**
- **vzťahové otázky** (napr. kritika manželstva z rozumu, tematika získavania „dobrej partie“)
- **ženské postavy žijúce dvojakým životom** (navonok sa správajú tak, ako vyžaduje spoločnosť, no vo vnútri nesúhlasia s prázdnotou a egoizmom v nej), **mužské postavy = slabosi** → → → vo všeobecnosti **nie sú jej hrdinovia mimoriadnymi osobnosťami**
- **dôležitejšia charakteristika postáv ako dej**

- **nový typ ženskej postavy** = realistka s mužskou náturou a vnútorným monológom
- **kritika dedinského prostredia** (ich prízemné záujmy: karty, zábavy, bály, chudobný myšlienkový svet)

Ďapákovci !!!

- *jedna z najkritickejších poviedok v slovenskej literatúre*

postavy: Iľa-kráľovná (vzdelanejšia ako Ďapákovci, cieľavedomá)

Anča-zmija (najtragickejšia postava v autorkinej tvorbe)

Paľo – Ilin muž

- **Iľa-kráľovná sa ako jediná snaží zmeniť** nudný a zaostalý život Ďapákovcov a všetkým rozkazuje
- v jednom dome žije 16 členov rodiny, sú nezhovorčiví, leniví, ľahostajní ku okoliu, o nič sa nezaujímajú
- **Anča-zmija je rozporuplnou postavou**, vo vnútri citlivá a nežná, ale navonok hádavá a zlá → → → vyplýva to z jej osobného nešťastia (je chorá), veľmi túži po láske a porozumení, ale jej túžba sa nesplní a prežíva smútok z radosti iných (iróniou je, že šije čepce nevestám)
- **Anča sa od ostatných odlišuje svojou pracovitosťou**, ale z trucu **chce, aby všetko ostalo pri starom**
- **Anča a Iľa spolu nevychádzajú** a v závere Iľa prehovorí muža, aby odišli z domu (**situácia v dome zostane rovnaká**)
- **vonkajší dej** konflikt Ďapákovcov s Iľou) a **vnútorný dej** poviedky (Ančina tragédia) → → → **prelínajú sa**
- **v protiklade stojí chlpská Ďapákovská neschopnosť konať a dve ženy**

POZNÁMKA: Charakteristika oboch ženských postáv z diela „Ďapákovci“ je súčasťou aj iného maturitného okruhu.

V rámci tohto okruhu uvažovať, aké problémy trápili vtedajších dedinských obyvateľov – na základe prečítaného, príp. opisu jednotlivých diel!